

בנש, אדורד (1884-1948)

(Edvard Benes). מדינאי צ'כי. בעת מלחמת-העולם הראשונה פעל עם מורו ורבו טומאס ג' מסריק למען כינון הרפובליקה הצ'כוסלובקית. ב- 1919 עמד ב' בראש משלחת ארצו לוועידת השלום בפריס והיה שר החוץ של צ'כוסלובקיה העצמאית. במדיניותו חתר לייצוב מאזן כוחות במזרח אירופה. הוא כרת בריתות עם רומניה ויוגוסלוויה (ה'הסכמה הקטנה') וסמך על מנהיגותה של צרפת כראש-חץ נגד ברית גרמניה-הונגריה, ומ- 1935 נשען גם על ברית-המועצות, אחרי חתימת חוזה הדדי עמה.

ב- 1935, לאחר התפטרותו של מסריק מהנשיאות, נבחר ב' ליורשו. בוועידת מינכן בספטמבר 1938 נטשו את צ'כוסלובקיה בעלי-בריתה במערב, וב' קיבל את הדין, נכנע לאולטימטום של היטלר וויתר על חבר הסודטים. ב- 5 באוקטובר 1938 התפטר מהנשיאות והלך בגולה.

לאחר פרוץ מלחמת-העולם השנייה יסד ב' בצרפת ועד לאומי צ'כי, וב- 1940, עם כניעת צרפת, עבר הוועד ללונדון. ב- 21 ביולי 1941 הוכר ב' לראש ממשלת צ'כוסלובקיה בגולה. בגלל המוניטין של המודיעין הצ'כי וקשריו עם רשת סוכנים באירופה הכבושה, פנה הסניף הלונדוני של ה'קונגרס היהודי העולמי' לב', בבקשה לוודא את הידיעות שהגיעו באוגוסט 1942 לז'נווה על תוכנית הנאצים להשמיד את היהודים. בתשובתו המושהית הצהיר ב', שאין סימנים ברורים שהנאצים מתכננים השמדה כללית של היהודים, '... למרות שמספר לא מבוטל של יהודים סובל קשה מרדיפות ואף מרעב'. ב- 15 בדצמבר 1942 הוקיעה ממשלת ב' בחריפות את רצח היהודים.

כול שנות המלחמה קיים ב' יחסים קרובים וידידותיים עם מנהיגים יהודים, ותמך באורח נמרץ בשאיפות הלאומניות של היהודים בארץ-ישראל ובמאבק למען מדינה יהודית. הוא גם פעל נגד האנטישמיות בצבא צ'כוסלובקיה.

ממשלת ב' היתה הממשלה הגולה היחידה ממזרח אירופה שלאחר המלחמה הותר לה לשוב לארצה. באפריל 1945 הקים ב' מחדש את ממשלתו בצ'כוסלובקיה. אחרי 1945 הפכה צ'כוסלובקיה למדינה הומוגנית, היהודים איבדו את מעמדם כמיעוט והיו חייבים להצהיר על עצמם כצ'כים או כסלובקים. בפברואר 1948 נכנע ב' לדרישות הקומוניסטים והסכים לכינון ממשלה חדשה בשליטתם, אך סירב לחתום על החוקה החדשה.

ב' היה חולה אנוש (ב- 1947 סבל פעמיים משבץ מוחי), ב- 7 ביוני 1948 התפטר מהנשיאות ובספטמבר אותה שנה מת, אדם שבור.